

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

Nr

13047

1. Obiekt

1444/1
KOŚCIÓŁ ŚW. MIKOŁAJA

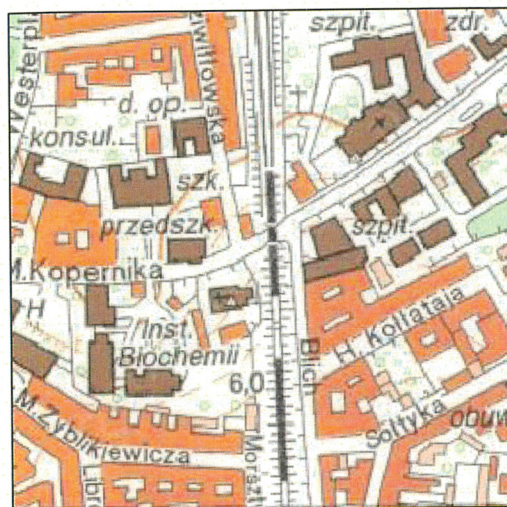
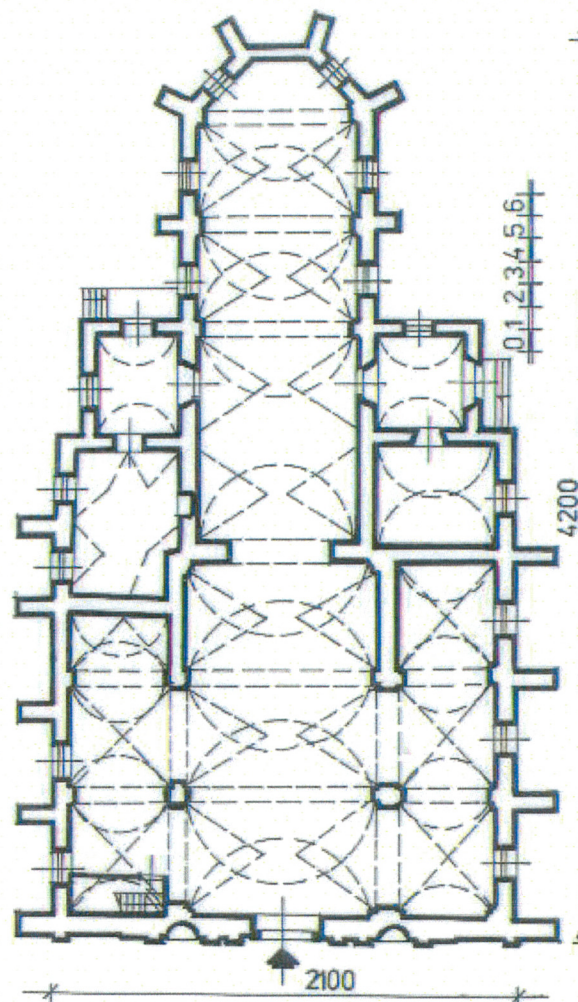
2. Czas powstania

2 poł. XII w., 4 ćw. XIII w.

3. Miejscowość

KRAKÓW

11. Zdjęcia, rzut, sytuacja, orientacja

4. Adres : **ul. Kopernika 9**

nr ewidencyjny działki:

nr księgi wieczystej

5. Przynależność administracyjna

Województwo: **małopolskie**Powiat: **krakowski**Gmina: **Kraków**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

jw.

7. Przynależność administracyjna przed 01.01.1999r.

Województwo: **krakowskie**Gmina: **Kraków**

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymskokatolicka**pw. Św. Mikołaja****Kraków ul. Kopernika 9**

9. Użytkownik i jego adres

jw.

10. Rejestr zabytków

A-77 decyzja z dnia 5.V.1931 r.

Kościół św. Mikołaja położony przy jednym z najstarszych szlaków handlowych prowadzącym z Ratyzbony do Kijowa. W rejonie Krakowa biegł on od przeprawy na Wiśle przez Okół, Gródek, brzegiem szkarpy ograniczającej koryto starej Wisły, a dalej na wschód do Mogiły, Korczyna, Sandomierza i Przemyśla. Kościół zlokalizowany był na terenie należącym do uposażenia Opactwa Benedyktynów w Tyńcu wsi Prądnik poza obrębem miasta lokacyjnego i jego średniowiecznymi obwarowaniami. Najstarsza wzmianka pochodzi z bulli papieża Grzegorza IX z 26 V 1229 r., zatwierdzającej stan posiadania klasztoru benedyktynów w Tyńcu. Świątynię określono jako „capella” św. Mikołaja. Nie wiadomo kto był jej fundatorem i kiedy dokładnie została zbudowana. Najstarsze, romańskie relikty datowane są na 2 poł. XII w., i znajdują się w fundamentach korpusu obecnego kościoła po stronie pn. Najstarszy znany kościół był budowlą kamienną, składającą się z kwadratowej nawy i prostego prezbiterium. Dopiero w dokumencie odpustowym arcybiskupa Jerozolimy Bazylego z 1298 r. nazwany był „*ecclesia Sancti Nicolai prope civitatem Cracoviensem*”. W 1327 r. miał już status kościoła parafialnego. Do parafii należały wsie Prądnik, Grzegórzki, Dąbie, Głębinów, Łęg, Rybitwy, Rakowice, przedmieście za Bramą Mikołajską oraz posiadłość

Cd. Wkładka 1

Sytuacja: kościół usytuowany na terenie historycznej dzielnicy Krakowa Wesołej, równolegle do pd. pierzei ulicy Kopernika. Teren przykościelny mocno przekształcony przez budowę nasypu kolejowego oraz zabudowę szpitala uniwersyteckiego. Teren ogrodzony kamiennym niewysokim murem z żeliwną balustradą, z segmentami oddzielonymi filarami. Na terenie przykościelnym ustawiona XIV-wieczna kamienna latarnia umarłych, przeniesiona z dziedzińca szpitala św. Walentego na Kleparzu w roku 1871. Materiał i konstrukcja: murowany z cegły oraz kamienia łamanego i ciosu, użytego w fundamentach i cokole. Tynkowany. Nawy boczne nakryte sklepieniem krzyżowym, nawa główna i prezbiterium sklepieniem kolebkowym z lunetami, zakrystia południowa i wschodnia kolebkowym. Skarbiec nakryty sklepieniem nieregularnym o charakterze kolebkowego z niesymetrycznymi lunetami. Schody na chór, kręcone o konstrukcji drewnianej. Dach nad korpusem nawowym i prezbiterium dwuspadowy, o wspólnej kalenicy o tradycyjnej konstrukcji więźby dachowej.

Rzut: kościół orientowany, korpus trzynawowy. Nawa środkowa znacznie szersza od naw bocznych, trzyprzęsłowa. Nawy boczne niesymetryczne. Nawa pd. trójprzęsłowa, nawa pn. złożona z 2 i pół przęsła. Prezbiterium silnie wydłużone, o szerokości i wysokości niemal równej szerokości nawy głównej, czteroprzęsłowe, zakończone wielobocznie. Do prezbiterium na przedłużeniu nawy pn. dobudowana od wschodu kwadratowa zakrystia i skarbiec o nieregularnym kształcie, zbliżonym do prostokąta. Od strony pd. do prezbiterium przylega druga zakrystia z kruchtą od strony wschodniej. Obie zakrystie poprzedzone kamiennymi, zewnętrznymi schodami.

Bryła: zwarta, masywna, nieznacznie rozczłonkowana szkarpami. Dach wysoki o wspólnej kalenicy nad nawą i prezbiterium. Kościół bezwieżowy, nad łukiem tęczowym wieżyczka na sygnaturkę.

Elewacje: tynkowane, posadowione na kamiennym cokole z regularnych ciosów piaskowca. W fasadzie cokoł tynkowany. Fasada barokowa, w typie kościoła Il. Gesu. Symetryczna, pięcioosiowa z wyraźnie wyodrębnioną trójosiową i trzykondygnacyjną częścią środkową. W obrębie nawy głównej elewacja flankowana za pomocą umieszczonych w wielkim porządku pilastrów. Osie środkowe akcentowane zdwojonymi pilastrami. Pilastry posadowione na uskokowych kamiennych podstawach umieszczonych na tle tynkowanego cokołu. Artykulacja pozioma akcentowana na wysokości każdej kondygnacji za pomocą profilowanego, wydatnego gzymsu i belkowania. Powyżej sklepienia nawy na wysokości trzeciej kondygnacji fasada ujęta uproszczonymi, wolutowymi splotami i zwieńczona trójkątnym przyczółkiem. W osi środkowej prostokątny portal zwieńczony profilowanym przyczółkiem. Portal wykonany z piaskowca. W osiach bocznych części środkowej arkadowe nisze z kamiennymi rzeźbami świętych. Powyżej zamknięty odcinkowo otwór okienny oraz arkadowa płycina. Fasada w obrębie naw bocznych wydzielona za pomocą płytkich prostokątnych płycin, zakończona belkowaniem przechodzącym na elewacje boczne. Całość umieszczona na tle ściany szczytowej. Prezbiterium i nawy oszkarpowane. Szkarpy uskokowe. W osiach pomiędzy szkarpami otwory okienne. W obrębie korpusu nawowego i prezbiterium okna prostokątne, zamknięte odcinkowo, ze ściętymi parapetami. W elewacji wschodniej prezbiterium dodatkowo umieszczona Grupa Ukrzyżowania. Do prezbiterium od strony południowej przylega parterowa zakrystia z kruchtą. W elewacji pojedynczy otwór okienny oraz wejście boczne. W elewacji.

Cd. Wkładka 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
7000 m ³	800 m ²	sakralne	sakralne
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)	
1960r. –interwencyjne badania archeologiczne		Bardzo dobry	
1969r.- remont zakrystii			
1970 r.-remont dachu, budowa muru szczytowego , dzielącego nawę od prezbiterium, wymiana stolarki okiennej, wykonanie kamiennych chodów do dzwonnicy oraz muru			
1971r.- malowanie wnętrza, odnowienie i konserwacja elewacji , adaptacja dawnej zakrystii na kaplicę		20. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie	
		brak	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Wizytacja biskupa St .Załuskiego ,1748, Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie sygn. SI-214

Inwentarze kościoła 1783,1802,1803,1808,1812, 1840,1862, Archiwum Parafialne

Historia kościoła, ks. Piotr Strzelichowski, rkp. Archiwum Parafialne

22. Bibliografia

Katalog Zabytków Sztuki w Polsce , t I, Kraków 1953,s129

Adamczewski J., 1992, Kraków od A do Z, Krajowa Agencja Wydawnicza Kraków, s. 129.

Wyrozumski J., 1998, Dzieje Krakowa, tom 1, Wydawnictwo Literackie, s. 133-134,340.

Pagaczewski J., Kościół pod wezwaniem Św. Mikołaja,Teka Grona Konserwatorów Galicji Zachodnie , t. I,1900

Dzikowska J. Dzieje kościoła św. Mikołaja na Wesolej, Rocznik Krakowski, t. XXX, 1938

23. Źródła ikonograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania)

Plany kościoła, kataster, Akta Budownictwa Miejskiego, Archiwum Państwowe w Krakowie, dz.VI,I sp 46-47

Plan rozbudowy kościoła F. Ksieżarskiego ,Muzeum Narodowe w Krakowie ,sygn.MNK-IIIra-95

24. Uwagi różne

25. Opracowanie karty ewidencyjnej (data i podpis)

tekst..... mgr inż. Ludomir Książek
.....11.2010 r.....
(data i podpis)

plany,
rysunki.....jw.....
(data i podpis)

zdjęcia
fotograficzne.....jw.....
.....
(data i podpis)

miejsce przechowywania negatywów :

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

1. wkładka 1
2. wkładka 2
3. wkładka 3

1. Miejscowość	KRAKOW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	KRAKÓW		
3. Powiat	KRAKOWSKI		
4. Województwo	MAŁOPOLSKIE		
		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MIKOŁAJA	Cd 12 HISTORIA Cd 13 OPIS

Cd. 12

zwana Hanusbork. Rozbudowę kościoła w 4 ćw. XIII w. potwierdziły przeprowadzone badania. Nowy kościół posiadał trzy przęsła, prosto zamknięte prezbiterium i zakrystię od strony pn. Prawdopodobnie już w XIV w. powstała szkoła parafialna. W 1456 r. opat Maciej Skawinka i konwent benedyktynów tyńieckich przekazali kościół św. Mikołaja wraz z prawem patronatu i uposażeniem Uniwersytetowi Krakowskiemu. W 1527 r. kościół został częściowo zniszczony podczas pożaru. W II poł. XV w. oraz ponownie w I. poł. XVI w. kościół powiększono. W 1529 r. Zofia (Regina) Tarnowska herbu Leliwa, zakonnica z klasztoru bernardynek przy kościele św. Agnieszki, ufundowała przy kościele mansjonarię wraz z uposażeniem i domem przeznaczonym na mieszkanie dla siedmiu mansjonarzy. W 1578 roku powstał przy kościele szpital dla ubogich. Wzniesiony został przez proboszcza Marcina Radomskiego naprzeciwko kościoła, po przeciwległej stronie drogi. Już w XVI w. był to budynek murowany, piętrowy. W jego wnętrzu znajdowały się dwa ołtarze. Przed 1599 r. założono tu także Bractwo św. Anny. Z 1599 r. pochodzi opis kościoła z wizytacji Radziwiłłowskiej. Budynek kościoła z końcem XVI w. był murowany, sklepiony z dwoma zakrystiami. Wnętrze mieściło sześć ołtarzy i siódmy w zakrystii. Wizytacja wspomina o pomieszczeniu nad wejściem do kościoła „porticum”. W otoczeniu kościoła stała murowana dzwonnica z trzema dzwonami, kostnica, dom rektora szkoły parafialnej, mansjonarnia oraz dom organisty. Probostwo składało się z dwóch domów, z których jeden, murowany był mieszkaniem prepozyta, drugi służby. W 1639 r. jurydykę Wesoła włączono do miasta Krakowa. W czasie potopu szwedzkiego kościół, probostwo i inne budynki kościelne zostały spalone, a mury częściowo rozebrane. Odbudowa świątyni rozpoczęła się ok. 1662 r. Konsekracji kościoła po odbudowie dokonał biskup Mikołaj Oborski w 1682 r. Inwentarz z 1735 r. wymienia poza kościołem budynek probostwa, wikarówkę, dzwonnice i szkołę. W 1748 r. ks. Tomasz Muszyński przeprowadził remont kościoła. Wymieniono pokrycie dachu, kościół otynkowano, wzmocniono szkarpy, wykonano nową marmurową posadzkę. W 1768 r., w czasie walk konfederatów barskich z wojskami rosyjskimi, ponownie spłonęły budynki parafialne: plebania, wikarówka i szkoła. Kościół ocalał, został jednak doszczętnie ograbiony. W okresie istnienia Wolnego Miasta Krakowa majątek parafii został znacznie uszczuplony. Renowację świątyni przeprowadził dopiero ks. Piotr Strzelichowski pod koniec XIX w. W latach 1891-1893 uczeń Jana Matejki, Piotr Niziński wykonał neorenesansową, ornamentało-figuralną polichromię wnętrza. W latach 1906-1907 dobudowano do korpusu kościoła nawę południową, a do prezbiterium również od południa zakrystię z przedsionkiem. Autorem projektu był arch. Aleksander Biborski, a budowę prowadził Jan Rzymkowski.

Cd. 13

północnej skarbiec i zakrystia. W elewacji wsch., prostokątny otwór drzwiowy. Od strony północnej dwa otwory okienne. Elewacje korpusu nawowego połączone profilowanym gzymsem podokapowym. W obrębie prezbiterium gzyms prosty.

Wyposażenie: późnogotycki pentaptyk z XV wieku ze sceną Koronacji Matki Boskiej, przeniesiony z kościoła Św. Gertrudy na początku XIX w.; wczesnorenesansowy obraz Madonny ze świętymi Wojciechem i Stanisławem; brązowa chrzcielnica z 1536 oraz stalle z herbem UJ.

Instalacje: elektryczna, grzewcza, alarmowa.

1. Miejscowość	KRAKOW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	KRAKÓW		
3. Powiat	KRAKOWSKI		
4. Województwo	MAŁOPOLSKIE		
		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA	FOTOGRAFIE

Fot. 1

Fot. 2

1. Miejscowość	KRAKOW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) oraz adres	6. Zawartość wkładki
2. Gmina	KRAKÓW		
3. Powiat	KRAKOWSKI		
4. Województwo	MAŁOPOLSKIE		
		KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. MIKOŁAJA	FOTOGRAFIE

Fot. 7

Fot. 8

Fot. 9

Fot. 3

Fot. 4

Fot. 5

Fot. 6

Fot. 10

Fot. 11

Fot. 12

Fotografie:

- 1.fasada
- 2.elewacja południowa w obrębie nawy
- 3.elewacja południowa widok od strony prezbiterium
- 4.elewacja południowa w obrębie prezbiterium
- 5.elewacja północna -prezbiterium
- 6.elewacja północna widok od strony prezbiterium
- 7.portal główny
- 8.elewacja wsch prezbiterium, grupa „Ukrzyżowania”
- 9.latarnia umarłych na dziedzińcu przed kościołem
- 10.nawa główna
- 11.stalle
- 12.prospekt organowy